

TZ: Domácí a sexuální násilí v době nouzového stavu a doporučení neziskových organizací pomáhajících obětem

V době nouzového stavu vyvolaného pandemií koronaviru COVID-19 je zásadní věnovat pozornost diverzitě dopadu tohoto stavu na skupiny osob ohrožených specifickými riziky. I v běžném režimu nejsou potřeby obětí domácího a sexuálního násilí v mnohých případech adekvátně saturovány, avšak zátěž, kterou vyvolává současný stav, je enormní.

Co přináší nouzový stav pro oběti domácího a sexuálního násilí?

Dopadům nucené izolace oběti s pachatelem domácího nebo sexuálního násilí se věnuje většina článků na toto téma. „*Stres a frustrace mohou být spouštěči násilného chování nebo mohou zhoršovat projevy domácího nebo sexuálního násilí tam, kde již existuje. Omezení sociálních kontaktů zároveň komplikuje odhalování tohoto násilí.*“ popisuje aktuální situaci Jitka Poláková, ředitelka organizace proFem a dále upozorňuje: „*málo pozornosti je však věnováno dopadům způsobených omezeným fungováním veřejných institucí, a to zejména těch, které mají obětem domácího a sexuálního násilí pomáhat*“.

Jedno z těchto omezení přinesl pokyn policejního prezidia ze dne 23. 3. 2020, který upravuje postup policisty při vykázání osoby, která má nařízenou karanténu (domácí izolaci). Tato úprava explicitně uvádí, že k vykázání by policista měl přistoupit pouze v případech, kde „*ohrožení života a zdraví osoby bude bezprostřední – na základě vyhodnocení rizika dle metody SARA DN a jednání násilné osoby (výhrůžky učiněné před policistou, brutalita útoku atd.) bude důvodná obava z opakování útoku po odjezdu policie.*“¹ Rozdíl oproti běžnému postupu v případech vykázání² spočívá v nutnosti existence bezprostředního ohrožení. Za běžných okolností policisté vyhodnocují, zda lze důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti. Pokud shledají takový předpoklad jako důvodný, jsou oprávněni osobu vykázat. Útok však nemusí hrozit bezprostředně, při vyhodnocení se přihlíží například k předchozím útokům v průběhu vztahu. Nyní však, pokud riziko ohrožení nevyhodnotí policista jako bezprostřední, může situaci řešit domluvou a následným monitoringem, přičemž však součástí této domluvy může být doporučení dočasného režimu užívání společného obydlí, jak uvádí doporučený postup, tento dočasný režim může spočívat v tom, že každý z partnerů obývá jednu místnost. „*Tento postup ovšem konzervuje stav a nechává oběti a jejich agresory v jedné domácnosti, a shledáváme ho za zcela tristní*“ reaguje Poláková, ředitelka proFem.

Vedle nových doporučených postupů k vykázání jsou značně ovlivněny i další aspekty fungování policie či soudů. Jak uvádí Kateřina Mužíková, spolupracující právnička proFem, „*policie a státní zastupitelství sice nadále přijímají trestní oznámení, avšak až na výjimky neprobíhají výsledky (poškozených, svědků, ani pachatelů). Vyjma případů, kdy je pachatel stíhán tzv. vazebně.*“ Z toho vyplývá, že velká většina šetření je fakticky pozastavena a odložena na neurčito. Omezený režim fungování je praktikovaný též ze strany soudů, což přináší opět odklady i ve sporech, v nichž oběti domácího násilí a jejich děti figurují. Zásadní dopady na ně mají odklady rozvodových řízení či rozhodování o úpravě poměrů dětí. „*Pro naše klientky jsou rovněž stěžejní rozvody a svěření dětí do péče resp. úprava styku s nimi – a to vše je odročeno, naše klientky i nadále zůstávají manželkami násilných partnerů a musí řešit předávání dětí*“, dodává Mužíková. Soudy a policie tedy udržují status quo i v případech, kde je jejich intervence mimořádně zapotřebí nejen s ohledem na potřeby obětí domácího násilí, ale zároveň s ohledem na dopady tohoto stavu na děti.

¹ Postup policisty při vykázání osoby, která má nařízenou karanténu (domácí izolaci) v souvislosti s onemocněním COVID 19 – usměrnění činnosti, Policejní prezidium, 23. 3. 2020

² Postup je upřesněn závazným pokynem policejního prezidia ze dne 23. 12. 2009 a metodickou příručkou č. 1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR o provádění vykázání.

„Dalším problémem v době nouzového stavu a karantény se z hlediska možného šíření nákazy ukazuje kontakt násilného rodiče s dětmi, zejména u žen a dětí, které pobývají ve specializovaných azylových domech. V těchto případech by bylo vhodné doporučit jinou než osobní formu kontaktu, například přes skype či telefon“ sdělila Zdena Prokopová, statutární zástupkyně ROSA Centrum pro ženy, z.s.

Pro vyšetření a ošetření obětí sexuálního napadení neexistuje žádná závazná metodika a dle České lékařské komory mají gynekologové povinnost poskytnout pouze neodkladnou péči (tedy první pomoc) těm pacientkám, které jsou ohroženy na životě nebo vážně ohroženy na zdraví. Pokud gynekologové shledají, že nemají dostatečnou kapacitu nebo vybavení, nemusí pacientce poskytnout ani takovéto neodkladné ošetření. **Aktuálním nouzovým stavem jsou primárně zasaženi zdravotníci, nemocnice a pohotovostní příjmy, v souvislosti s tím proto existuje reálná hrozba zhoršeného přístupu k ošetření i pro oběti sexuálního násilí.**

„V současné chvíli evidujeme větší zájem klientek o distanční formy konzultací prostřednictvím telefonních linek či mailové poradny. Zároveň jsme si vědomi toho, že další nárůst počtu klientek může přijít po uvolnění restriktivních opatření, protože pro ženy bude bezpečnější se ozvat či přijít na konzultaci ve chvíli, kdy nebudou s násilným partnerem muset trávit 24 hodin denně“ upozorňuje Prokopová.

Jak zajistit adekvátní podporu obětem domácího násilí a jejich dětem?

„Nyní je nezbytné věnovat zvýšenou pozornost osobám ohroženým domácím a sexuálním násilím, jakož i jejich dětem, a dopadům současného nouzového stavu právě na ně. Z toho důvodu jsme společně s proFem dne 2.4.2020 předložili Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách při Úřadu vlády ČR návrhy opatření k ochraně obětí domácího a sexuálního násilí.“ uvádí Branislava Marvánová Vargová, vedoucí Informačního a poradenského centra organizace ROSA.

Doporučení a návrhy opatření jsou směřována na příslušná ministerstva: vnitra, spravedlnosti, zdravotnictví a práce a sociálních věcí a zároveň na Úřad vlády ČR. Níže představujeme pouze výběr těch z návrhů, které považujeme za nejpřínosnější. **Naším cílem není v současnosti zatěžovat veřejnou správu, ale zajistit dodržování základních lidských práv i pro ty nejohroženější.**

Kompletní přehled naleznete v příloze e-mailu.

Doporučení směrem k Ministerstvu vnitra:

- Při prokázání DN dle SARA DN aplikovat institut vykázání bez rozdílu. Je nepřijatelné jakékoliv další vyhodnocování závažnosti DN návazně na vnější okolnosti – jedná se o ochranu nejen zdraví, ale i života obětí a dětí, svědků DN.
- Ve spolupráci s kraji zajistit a vyčlenit mimo jiné cílové skupiny dostatek lůžkových kapacit pro oběti DN a jejich děti, které nemohou být přijaty do AD, za využití bezpečných prostor (hotely s recepcí, volné byty apod.)
- Ve spolupráci s kraji a městy zajistit kapacity pro umístění vykázáných osob, jsou-li v karanténě, ale i pokud nejsou tak, aby opadly obavy z provádění vykázání ze strany PČR (např. v ubytovnách nebo v rámci jiných, k tomu vyčleněných prostor)

Doporučení směrem k Ministerstvu spravedlnosti:

- Zvážit zvýšení trestů pro pachatele domácího a sexuálního násilí, stejně jako násilí na dětech, po dobu trvání preventivních opatření před šířením nákazy COVID-19 (tedy např. i v době, kdy dojde k uvolnění omezení pohybu obyvatel, ale budou nadále uzavřeny školy a mateřské školy)
- Apelovat na orgány justice, aby po dobu trvání preventivních opatření před šířením nákazy COVID-19 postupovaly uvážlivě při rozhodování o ukládání sankcí v rámci výkonu rozhodnutí o styku nezletilých s druhým rodičem a reflektovaly nestandardní situaci, kdy je třeba zájem na ochraně zdraví nezletilých, ale i ostatních spoluobčanů, kteří přijdou do styku s nezletilými, nadřadit zájmu nad výkonem rodičovských práv

- Apelovat na orgány justice, aby zvažovaly specifickou situaci dětí, které se nachází z důvodu domácího násilí v azylových domech s režimem utajeného pobytu a v zájmu prevence šíření onemocnění COVID-19 v pobytovém zařízení umožňovali distanční formu kontaktu (skype, telefon, apod.)

Doporučení směrem k Ministerstvu zdravotnictví:

- Zajistit prioritní testování obětí DN a jejich dětí na COVID - 19, pokud chtějí odejít do azylového domu a azylový dům požaduje testování, aby bylo možné ženy a děti přijmout
- Zajistit, aby byly oběti DN a sexuálního násilí, ošetřeny v jakémkoliv zdravotnickém zařízení
- Zajistit distribuci dostatečného množství ochranných pomůcek pro ambulantní i pobytové provozy pro oběti DN prostřednictvím krajů
- Zajistit, aby byla striktně dodržována mlčenlivost o utajených azylových domech v případě, že tam zasahuje zdravotník, hasiči, apod.

O organizacích

proFem – centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s., se tématem domácího a sexuálního násilí zabývá již více než 25 let. Poskytuje přímou pomoc obětem tohoto násilí, případně jejich blízkým, a to zejména prostřednictvím odborného sociálního a právního poradenství. Věnuje se také prevenci domácího a sexuálního násilí, vydávání odborných publikací, politickému lobbingu nebo realizaci akreditovaných vzdělávacích kurzů.

Kontakt:

Jitka Poláková, ředitelka proFem

Tel.: 774 433 005, e-mail.: jitka.polakova@profem.cz

Web, Facebook, Instagram

ROSA – centrum pro ženy, z.s. poskytuje pomoc a podporu ženám, obětem domácího násilí od roku 1993. Poskytuje dvě sociální služby pro oběti domácího násilí: bezplatné odborné sociální poradenství a azylové ubytování s utajenou adresou pro ženy oběti domácího násilí a jejich děti. ROSA se věnuje prevenci násilí, vydává publikace, má akreditované kurzy. **ROSA** je nyní více on-line. Posílila telefonickou krizovou pomoc, poskytuje poradenství přes Skype, prostřednictvím chatu, mailu i messengeru, aby byla pro oběti domácího násilí pomoc dostupnější.

Kontakt:

PhDr. Branislava Marvánová Vargová, vedoucí služby odborné sociální poradenství ROSA

Tel.: 739 709 764, e-mail: branislava.marvanova@rosacentrum.cz

Web, Facebook